

ТА’ЛИМ TEXNOLOGIYALARNI TANLASH TAMOIYILLARI

Egamberdiyeva Ozoda Shuxrat qizi

Qarshi davlat universiteti “Umumiy fizika” kafedrası

o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabda fizika fanini o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: O‘qitish texnologiyasi, texnologiya atamasi, integratsiya, muvofiqlik, ilmiylik, o‘quv vositalari, ilmiy bilish.

O‘qitish texnologiyasi – o‘qitishning maqsadiga yetish uchun tanlab olingan metodlarni, vositalarni turli shaklda qo‘llash, boshqacha aytganda, o‘quvchilarga bilim berish tarbiyalash va rivojlantirishning unumli yo‘lini ifodalaydi. Bunda xomashyo – o‘quvchi hisoblanadi. Uni ishlatish – o‘qitish jarayonini tashkil qilish. Mahsulot – yetarli bilimga ega bo‘lgan, ta’lim–tarbiya olgan, ong jihatdan rivojlangan maktab bitiruvchisidir. Oliy maktabning yo‘nalishiga, guruhning darajasiga, o‘quvchilarning xususiyatlariga, o‘quv predmetlarining o‘rniga, ta’lim muassasasining moddiy–texnik bazasiga va unda yaratilgan sharoitga mos o‘qitish texnologiyasi ishlab chiqiladi hamda amalga oshiriladi.

O‘qitish texnologiyasining o‘ziga xos xususiyatlari quyidagilardan iborat:

1.O‘qitishning muhitiga mos kelishi – o‘qitishni takomillashtirish va davr talabiga moslashtirish bo‘lib, ilmiy yutuqlar bilan uning amalda qo‘llanishi orasidagi farqni qisqartirish.

2.Muvofiqlik – o‘qituvchi bilan o‘quvchilarning minimal harakati bilan ta’lim –tarbiya ishida maksimal natijaga erishishi.

3.Integratsiya – ta’lim–tarbiya ishini rivojlantirishga ijobiy ta’sir qilish maqsadida yondosh ilmlarning yutuqlarini birlashtirish, bunda pedagogika bilan an’anaviy bog‘langan psixologiya, sotsiologiya, fiziologiyalargina emas, balki

informatika, fizika, statistika, iqtisodiyot, boshqaruv nazariyasi va boshqa fanlarning asosidan foydalanish.

4. Ilmiylik – o‘qitishda yangi mazmun, metod, vosita va snergetik shakllarni qo‘llash natijasini tadqiq qilishdir.

5. Jarayonlarni hamda ijobiy natijalarni takrorlanib turishi, har doim ta‘lim–tarbiya berishni keyingi bosqichida yangi yutuqlarga erishishga intilishi hamda ta‘lim olishi va o‘qitishni yuqori mahorat bilan amalga oshirishiga oldindan sharoit yaratish.

6. O‘quvchi bilan o‘qituvchining ish faoliyatini dasturlash, o‘qitish jarayonini tashkillashtirishni aniq rejalashtirish va aniqlashtirishdir.

7. O‘quv vositalari va materiallaridan keng foydalanish. Bu esa, ma‘lumotni faqatgina og‘zaki usulda bermasdan, o‘quv materiallari, texnik vositalari hamda kompyuter texnologiyalarini qo‘llash orqali amalga oshirishni nazarda tutadi.

8. Bilim berish va olishning samarali muhitini tashkillashtirish–bu ilmiy tadqiqotlar yutuqlariga asoslanadi. O‘qitishning samaraliligi ta‘lim muassasalarining moddiy–texnik bazasining yetarli ta‘minlanganlik darajasigagina emas, ulardan foydalanish bo‘yicha ish–harakatlariga bog‘liqdir.

9. O‘qitish natijasini sifatli baholash – bu, talim–tarbiya ishini olib borishda ko‘p hollarda va yakuniy xulosa chiqarishda to‘g‘ri va obyektiv baholash, uning sifatini yaxshi bo‘lishning birdan bir shartidir, albatta, bunga ko‘p vaqt kerak.

Agar o‘qitish texnologiyasining mohiyatini to‘g‘ri tushunmasak, uni yaratish yo‘lini bilmasak, qorong‘ida adashganday ahvolga tushib qolamiz. Bu esa hech qachon yaxshi natijaga olib kelmaydi. Shunday qilib, o‘qitish texnologiyasini ishlab chiqishga qisqacha to‘xtab o‘taylik.

O‘qitishning didaktik maqsadini ishlab chiqishda quyidagilarga e‘tibor berish talab qilinadi:

1. O‘qituvchiga yo‘nalish beruvchi ustuvor maqsadlar: o‘qitish jarayonida insonning bilish faoliyatini shakllantirish; keng fikrlash qobiliyatini tarbiyalash;

jamiyatdagi o'zgarishlarni to'g'ri tushunishga o'rgatish; fan asoslarini mustaqil o'rganish ko'nikmalarini hosil qilish va boshqalar.

2. O'quv rejasida va dasturida taklif qilingan o'quv materiallarning mazmunini aniqlash; o'quv materialining tarkibini tuzish; har bir predmetning mazmuniga mos hayotda kerakli misollarni topish; o'quvchiga olgan bilimidan foydalanishga o'rgatuvchi ko'nikma va vazifalarni tuzish; o'quv materialini o'zlashtirishga qo'yiluvchi talablarni aniqlash; tekshirish va baholashning aniq va obyektiv ko'rsatkichlaridan foydalanish va boshqalar.

Aytilgan didaktik maqsadlarning asosi meyoriy hujjatlarda, boshqacha aytganda, bilim berish konsepsiyalarida, davlat ta'lim standartlarida, o'quv rejasida va dasturlarida, darslik va qo'llanmalarda o'z aksini topgan. Ular metodist–olimlar, tajribali professor–o'qituvchilar tomonidan ishlab chiqiladi, tegishli ta'lim vazirligi tomonidan tasdiqlanib, bilim beruvchi o'quv yurtlariga taklif qilinadi. Bu hujjatlar bilan ta'lim muassalari jamoasi va o'qituvchilar ish olib boradilar. Ularga asoslanib o'qituvchilar o'zlarining mavzuiy – taqvim rejasini tuzadilar. Unda, asosan, o'qiladigan mavzularning nomi, ularga ajratilgan soat, o'qitishda qo'llaniluvchi metodlar, vositalar, tashkiliy shaklning turi, mustaqil ish soatlari, uyga beriladigan vazifalar va foydalanadigan adabiyotlar ko'rsatiladi. Bunday reja tuzishning standart shakli yo'q. Biroq har bir o'qituvchi o'z ishini unumli bajarishi uchun, xohlagan shakldan foydalanishi mumkin. Mavzuiy – taqvim reja asosida o'qituvchi har bir guruh uchun dars rejasini tuzadi. Dars rejasining tuzilishi mutaxassisning o'quv rejasiga mos kelishi zarur.

Adabiyotlar:

1. Uzoqova G.S., Tursunov Q. Sh., Qurbonov M. Fizika o'qitishning nazariy asoslari.–T., O'zbekiston, 2008.
2. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.–T., 2006.
3. Yusupov A., Saidov T. Ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash.–T., 2006.